

Η γλώσσα της ειδήσης στον ηλεκτρονικό τύπο. Μία διδακτική πρόταση για τις νέες μορφές κειμένου.

**Τερέζα Γιακουμάτου, Φιλολόγος,
Επιμορφώτρια Νέων Τεχνολογιών
tgiakoum@sch.gr**

Η ανάδυση της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας

Οι κοιλάδες έπαιξαν πάντα το ρόλο τους στην ιστορία των μέσων. Όπως π.χ. η κοιλάδα του Ρήνου επηρέασε την τυπογραφία, έτσι και στην εποχή μας η κοιλάδα της σιλικόνης (silicon valley) φέρνει τον άνεμο της ανανέωσης στον τομέα της δημοσιογραφίας. Οι λεωφόροι της επικοινωνίας είναι στη σημερινή εποχή αυτό που υπήρξαν οι σιδηρόδρομοι στη βιομηχανική εποχή: δραστικοί παράγοντες προώθησης των ανταλλαγών.

Εδώ και μερικά χρόνια παράλληλα με την έντυπη δημοσιογραφία έχει κάνει την εμφάνισή του ο ηλεκτρονικός τύπος. Πολλά έντυπα έχουν δημιουργήσει στο διαδίκτυο ηλεκτρονικές σελίδες, όπου παρουσιάζουν την ύλη του εντύπου τους άλλοτε εν μέρει κι άλλοτε στο σύνολό της. Υπάρχουν από την άλλη δικτυακοί τόποι, οι λεγόμενες πύλες (portals), οι οποίες δημιουργήθηκαν για το νέο μέσο χωρίς να στηρίζονται σε κάποιο έντυπο μέσο. Καθώς όμως δεν έχουν κατορθώσει να λύσουν το θέμα των εσόδων (κυρίως στηρίζονται στη διαφήμιση), αντιμετωπίζουν πλέον οικονομικά προβλήματα. Στο δίκτυο κυριαρχεί η λογική της δωρεάν προσφερόμενης γνώσης, η οικονομία του είναι αυτή της προσφοράς. Δεν έχουν ωριμάσει ακόμα οι συνθήκες για τη δημιουργία συνδρομητικών υπηρεσιών πληροφορίας. Ζούμε την νηπιακή εποχή της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας. Μέσα στην τελευταία πενταετία είδαμε την άνθηση αλλά και την παρακμή πολλών φιλόδοξων προσπαθειών για εκτεταμένη εμπορική εκμετάλλευση του διαδικτύου. Είναι προφανές πως το καταναλωτικό κοινό δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες εκείνων που περίμεναν να πλουτίσουν από τη μια μέρα στην άλλη - ίσως γιατί παραγνωρίστηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Η ηλεκτρονική δημοσιογραφία ανοίγει τους ασκούς του Αιόλου όσον αφορά τον παραδοσιακό ρόλο του δημοσιογράφου που επιλέγει και φιλτράρει τη ροή των ειδήσεων. Το μοντέλο της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου, των εκδόσεων στηρίζεται στη σύμβαση «ένας μιλάει, πολλοί ακούν». Ένας πομπός εκπέμπει συγχρόνως σε πολλαπλούς δέκτες, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα απάντησης. Με αυτόν τον τρόπο, η τηλεόραση για παράδειγμα λειτουργεί ως τεχνολογία καταπίεσης. Το άτομο είναι παθητικός θεατής / καταναλωτής του τηλεοπτικού προϊόντος. Το χαμηλό κοινωνικό ήθος της τηλεόρασης σχετίζεται άμεσα με τη μαζικότητα του μέσου. Πολύ μελάνι έχει χυθεί για την έλλειψη δεοντολογίας που οφείλεται στο κυνήγι της ακροαματικότητας. Το διαδίκτυο όμως έχει τη δυνατότητα να περιορίσει το μονοπώλιο της διακίνησης της πληροφορίας¹. Στο δικτυακό αναγνώστη παρέχεται η δυνατότητα να αποκτήσει πρόσβαση στις πηγές των ειδήσεων –

¹ Davis R. *The Web of Politics, The Internet's impact on the American Political System*, 1999, Oxford: Oxford University Press

κάτι που είδαμε να συμβαίνει όταν ξέσπασε το σκάνδαλο Κλίντον-Λεβίνσκι – ή ακόμη να συγκρίνει την προσέγγιση δημοσιογράφων από διαφορετικούς δικτυακούς τόπους στο κόστος ενός κλικ του ποντικιού του.

Η πολιτική της ελεύθερης διακίνησης ειδήσεων αποτελεί μια πραγματική απειλή για τα ΜΜΕ και τον κόσμο των επικοινωνιών. Πώς μπορεί να έχουν κέρδος, όταν ο καθένας γίνεται παραγωγός ειδήσεων χωρίς περιορισμούς ή λογοκρισία ή όταν υπάρχει ελεύθερη ανταλλαγή πληροφοριών;

Το νέο μέσο παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες σε σχέση με το παραδοσιακό φύλλο της εφημερίδας. Παρέχει τη δυνατότητα στο συντάκτη να ανανεώνει το περιεχόμενό του φύλλου όσο συχνά το επιθυμεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να χάνει το κείμενο την οριστικότητα του και να κερδίζει σε δυναμικότητα και αμεσότητα. Οι ιστοσελίδες των μεγάλων δημοσιογραφικών οργανισμών ενημερώνονται κάθε λεπτό χάρη στις ευκολίες δημοσίευσης που παρέχει το διαδίκτυο. Ενώ η εφημερίδα, από τη στιγμή που θα τυπωθεί δεν μπορεί να γίνει περισσότερο επίκαιρη λαμβάνοντας υπ' όψιν της τις πρόσφατες εξελίξεις, μία ιστοσελίδα μπορεί να προσαρμόζεται στην επικαιρότητα εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο.

Μερικές ιστοσελίδες εντύπων παρέχουν τη δυνατότητα στους αναγνώστες τους να συμμετέχουν σε συζητήσεις. Ο δόκιμος ηλεκτρονικός όρος είναι forums (αντί του λατινικώς ορθού fora). Το μέσο στην ηλεκτρονική του μορφή είναι σαφώς πιο συμμετοχικό. Νομιμοποιούμαστε να μιλήσουμε για αμφίδρομη επικοινωνία; Ο αναγνώστης βλέπει άμεσα στην οθόνη του μαζί με τους επισκέπτες της ιστοσελίδας το κείμενο που απέστειλε στην εφημερίδα.

Συμμετέχει με το κλικ του ποντικιού του σε διαδικτυακά δημοψηφίσματα. Οι προφήτες της διαδικτυακής τεχνοφιλίας οραματίζονται ότι αυτά σταδιακά θα υποκαταστήσουν την κοινοβουλευτική δραστηριότητα φέρνοντας μας πιο κοντά στην άμεση δημοκρατία της αρχαιοελληνικής πόλης. Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι δεν είμαστε πλέον απλοί καταναλωτές πληροφορίας. Έχουμε να κάνουμε ουσιαστικά με την τρίτη επικοινωνιακή επανάσταση στην παγκόσμια ιστορία των ΜΜΕ (τυπογραφία, ηλεκτρονικά μέσα, διαδίκτυο). Καθώς ενσωματώνεται στην μορφή της επικοινωνίας το στοιχείο της επικοινωνιακής επανατροφοδότησης, η τεχνολογία μας απελευθερώνει από τους περιορισμούς των παραδοσιακών ΜΜΕ.

Το ηλεκτρονικό μέσο επιτρέπει να συμπεριληφθεί στην δικτυακή εκδοχή της εφημερίδας πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, πληθώρα φωτογραφιών, βίντεο, ηχητικών ντοκουμέντων. Ο τρόπος που οργανώνεται η παρουσίαση της είδησης διαφέρει σε μεγάλο βαθμό λόγω ακριβώς της ενσωμάτωσης των διαφορετικών μέσων. Στην περίπτωση των ηλεκτρονικών εφημερίδων είναι θεμιτό να μιλήσουμε για πληθώρα δημοσιογραφικού υλικού και επομένως, κρίνεται αναγκαίο ο αναγνώστης να αναπτύξει δεξιότητες διαχείρισης και επεξεργασίας των νέων ηλεκτρονικών δεδομένων. Οι δυνατότητες των ψηφιακών κειμένων να διακινηθούν σε δευτερόλεπτα σε όλον τον κόσμο, να τροποποιηθούν και να δημοσιευτούν, να συμπεριλάβουν οπτικό και ηχητικό υλικό αποτελούν πρόκληση για τους δημοσιογράφους: πρόκληση να αναδιαμορφώσουν τις μεθόδους γραφής και τους τρόπους επικοινωνίας με το κοινό τους.

Μία δημοσιογραφική ηλεκτρονική έκδοση μπορεί να προσεγγίσει το κοινό της κατά τη διάρκεια του ωραρίου εργασίας του, όπου «παραδοσιακά»

δε συνηθίζεται η πρόσβαση σε τηλεόραση ή η ανάγνωση εφημερίδας. Ο εργαζόμενος μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή του εύκολα μπορεί να ξεκλέψει μερικά κλικ για να ενημερωθεί για τη ροή των ειδήσεων, ειδικά εάν ένα γεγονός παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον για τον ίδιο.

Η υπερκειμενική σύνθεση των δημοσιογραφικών ιστοσελίδων εμπλέκει δυναμικά τους αναγνώστες τους σε μία εξερεύνηση του περιεχομένων τους. Η διαμόρφωση της δομής του κειμένου μέσα από την επιλογή της μιας ή της άλλης αναγνωστικής διαδρομής επηρεάζει την ίδια την έννοια του κειμένου, το οποίο βρίσκεται υπό συνεχή διαμόρφωση. Η εμπειρία της ανάγνωσης με αυτόν τον τρόπο διευρύνεται. Επιπρόσθετα πολλές ιστοσελίδες ειδησεογραφικών πρακτορείων επιτρέπουν την παραμετροποίηση της σελίδας τους σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα του αναγνώστη. Δηλαδή, ο επισκέπτης μιας ιστοσελίδας μπορεί να αποθηκεύσει μία σύνθεση των ειδήσεων που τον ενδιαφέρουν και, κάθε φορά που επιστρέφει στο συγκεκριμένο δικτυακό τόπο, να του παρουσιάζεται η αποδελτίωση των τομέων της επιλογής του. Στην περίπτωση των δημοσιογραφικών δικτυακών τόπων, με τον όρο αλληλεπίδραση δηλώνεται ότι η επικοινωνία προσαρμόζεται στο χρήστη. Πρόκειται για μια σημαντική αλλαγή, με την οποία δεν έχουμε ουσιαστικά εξοικειωθεί. Σημαίνει ότι αυτό που παρουσιάζουμε κατά «μεταφορικό» τρόπο ζωντανεύει και αποκτά νοημοσύνη. Αν τα παραδοσιακά μέσα, όπως η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, το θέατρο ή το βιβλίο, «διαβάζονται», τότε τα αλληλεπιδραστικά μέσα τείνουν να δημιουργήσουν μια σχέση μεταξύ της είδησης και του κοινού, η οποία κατασκευάζεται με βάση το διάλογο του ανθρώπου και της μηχανής. Ο χρήστης του διαδικτύου έχει εξελιχθεί, αναγκαστικά, σε δύσπιστο αναγνώστη. Αισθάνεται άβολα, αν δεν βλέπει και αντίθετες από την κυρίαρχη γνώμες, εάν δεν επαληθεύει την πληροφορία. Οι δικτυακοί τόποι μεγάλων οργανισμών αντιμετωπίζουν συχνά εισβολή από hackers που προσπαθούν να αλλοιώσουν το περιεχόμενό τους. Στις 13 Ιουνίου 2001 η ιστοσελίδα του BBC μετέδιδε την ψευδή είδηση του θανάτου της τραγουδίστριας Britney Spears μετά από μία διαδικτυακή εισβολή. Οι αποκλειστικές ειδήσεις αντιμετωπίζονται με δυσπιστία. Στο διαδίκτυο ακόμη και η πιο περιθωριακή θέση είναι μερικά μόνο κλικ μακριά². Πολλοί ήταν αυτοί που αναζήτησαν το αντίπαλο δέος του CNN.com μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι η ιστοσελίδα του δικτύου Aljazeera πολύ σύντομα απέκτησε και την αγγλόφωνη έκδοσή της προκειμένου να ανταποκριθεί στην αυξημένη επισκεψιμότητα χρηστών του Δυτικού κόσμου.

Το διαδίκτυο μας χαρίζει μία ευρεία οπτική γωνία. Θεωρητικά μας παρέχεται η δυνατότητα να διαβάσουμε όλες τις εφημερίδες του πλανήτη, όλα τα κανάλια, να παρακολουθήσουμε συζητήσεις και διαλέξεις πολύ εύκολα και οικονομικότατα. Ο πλοηγούμενος σχηματίζει μόνος του την εικόνα της δικής του πληροφόρησης σαν ψηφιδωτό από σελίδες και τόπους, απόψεις και εκδοχές.

---

² Chroust P., Neo-Nazis and Taliban on-Line: Anti-Modern Political Movements and Modern Media, στο συλλογικό έργο P. Ferdinand (ed.) *The Internet, Democracy and Democratization*, 2000, Frank Kass, London: σ.47

Η θέαση των γεγονότων καθίσταται αντικειμενικότερη στο διαδίκτυο επειδή ακριβώς ο κάθε αναγνώστης δημιουργεί ένα δικό του ψηφιδωτό ενημέρωσης. Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε τη δυνατότητα παραμονής και αναστοχασμού επί μακρόν της ίδιας είδησης που μας παρέχει το μέσο. Δίχως άλλο, αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα για την καλύτερη δυνατή αφομοίωση των γεγονότων. Ο άπλετος χρόνος επεξεργασίας της είδησης, διαφοροποιεί το διαδίκτυο σε σχέση με τα άλλα ΜΜΕ. Η δυνατότητα εξατομίκευσης του χρόνου πρόσληψης λείπει από τα δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, τα οποία είδαμε να εξελίσσονται με το χρόνο σε παραγωγούς ειδήσεων. Το διακύβευμα αυτό, στην πραγματικότητα θεραπεύεται στο διαδίκτυο.

Πολύ σημαντικό για τους ερευνητές θεωρείται το γεγονός ότι τους παρέχεται η δυνατότητα αναζήτησης στα αρχεία των εφημερίδων περασμένων ετών. Η εφημερίδα «Τα Νέα» παρέχει στο κοινό την ηλεκτρονική μορφή των αρχείων της από τον Απρίλιο του 1997, «Το Βήμα» από τον Ιούλιο του 1996 και η Ελευθεροτυπία από τον Αύγουστο του 1995. Ο επισκέπτης ορίζει λέξεις-κλειδιά και η μηχανή αναζήτησης της εφημερίδας αναλαμβάνει να του επιστρέψει όλα τα άρθρα των τελευταίων ετών που περιλαμβάνουν τους συγκεκριμένους όρους.

Οι αλλαγές των σημειωτικών τρόπων με τους οποίους διακινείται η είδηση καταγράφονται από τη σύγχρονη βιβλιογραφία και η θεωρία της επικοινωνίας αναλαμβάνει να ερμηνεύσει το νέο επικοινωνιακό τοπίο που διαμορφώνεται³. Η οπτικοποίηση της αφήγησης δεν μπορεί να θεωρηθεί απλή μετάφραση ενός σημειωτικού τρόπου σε άλλον. Χρειάζεται να κατανοήσουμε τα σημειωτικά χαρακτηριστικά των διαφορετικών τρόπων, όταν αυτά συνδυάζονται σε πολυτροπικές συνθέσεις⁴.

Ξημερώνει η 11^η Σεπτεμβρίου

Κατά τη διάρκεια της τρομοκρατικής επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οι περισσότεροι κάτοικοι του πλανήτη είχαν καθηλωθεί μπροστά στις οθόνες της τηλεόρασής τους. Όταν όμως, ξεπερνώντας το αρχικό σοκ, αναζήτησαν τα βαθύτερα αίτια αυτού του γεγονότος όπως και την επικοινωνία με τους οικείους τους, πολλοί στράφηκαν στο διαδίκτυο, λόγω και της υπερφόρτωσης των τηλεπικοινωνιακών γραμμών. Τα συναισθήματα ήταν πολύ έντονα εκείνη την ημέρα για να μείνει κάποιος καθηλωμένος στην τηλεόραση έτσι σύντομα πολλοί ήταν εκείνοι που κατέφυγαν στο διαδίκτυο αναζητώντας την ανθρώπινη επικοινωνία. Η ασύγχρονη επικοινωνία των δικτύων αποδείχθηκε σε αυτή την περίπτωση αρκετά αποτελεσματική. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε, ότι ο σχεδιασμός του διαδικτύου έχει προβλέψει την περίπτωση μιας καταστροφής των τηλεπικοινωνιακών δικτύων. Μετά τις πρώτες ώρες η τηλεόραση βρέθηκε να επαναλαμβάνει σε μεγάλο ποσοστό τις ίδιες μονότονες εικόνες. Τότε πήραν τη σκυτάλη αρκετοί μικροί δικτυακοί τόποι, οι οποίοι, αφού συνέλεξαν πληροφορίες από αυτόπτες, συνδέθηκαν με οτιδήποτε

³ Kress, G.R. Visual and verbal modes of representation in electronically mediated communication: the potentials of new forms of text. In Ilana Snyder (ed.) *Page to Screen, Taking literacy into electronic era*, 1997, Allen & Unwin, Sydney, σ.72.

⁴ Lemke, J.L. *Travels in Hypermodality* Στο M. Gregory and P. Fries (eds.) *Discourse in Society: Functional Perspectives* 2001, Ablex Publishing, Norwood, New Jersey, σσ.85-114.

χρήσιμο είχε αναρτηθεί στο δίκτυο. Οι μεγάλοι ειδησεογραφικοί δικτυακοί τόποι μπήκαν στο χορό μόλις συνήλθαν από την αιφνίδια ζήτηση. Ήταν επόμενο να δημιουργηθεί ένας συνωστισμός σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες με αποτέλεσμα οι εξυπηρετητές να μην μπορούν να ανταποκριθούν. Σύντομα όμως τα τεχνικά ζητήματα αντιμετωπίστηκαν και ο διαδικτυακός αναγνώστης είχε στη διάθεσή του διαγράμματα, χάρτες, αναλύσεις, ιστορικά στοιχεία για να κρίνει και να συγκρίνει. Τις επόμενες ημέρες οι ίδιοι δικτυακοί τόποι βοηθούν τη συλλογή πληροφοριών για αγνοούμενους δημιουργώντας ηλεκτρονικούς πίνακες ανακοινώσεων.

Όπως ο πόλεμος του κόλπου συνδέθηκε με την τηλεόραση έτσι και το διαδίκτυο την 11^η Σεπτεμβρίου υπήρξε για τους ανθρώπους που πάσχιζαν να επικοινωνήσουν με τους δικούς τους ένα εναλλακτικό μέσο επικοινωνίας. Διαγράμματα, χάρτες, αναλύσεις, ιστορικά στοιχεία, αμφίδρομη παρουσίαση γρήγορα ήταν διαθέσιμα στους επισκέπτες και βοήθησαν να ξεκαθαρίσει το τοπίο.

Τις επόμενες ημέρες ο ρόλος του διαδικτύου έγινε πολύ περισσότερο αισθητός. Ο Μπλερ δημοσίευσε πρώτα εκεί το σύνολο των ενοχοποιητικών στοιχείων σχετικά με τον Μπιν Λάντεν και ο Μπους ανέφερε κατά κύριο λόγο δικτυακές διευθύνσεις όταν έκανε έκκληση για προσφορά βοήθειας από τους πολίτες.

Η διαδραστικότητα του μέσου έδωσε διέξοδο στη συναισθηματική ένταση της κοινότητας. Αυτή η κοινότητα φυσικά δεν εντοπιζόταν μόνο στις ΗΠΑ και δεν περιοριζόταν από κανενός είδους σύνορα. Δικτυακά βιβλία συλλυπητήριων ανοίχτηκαν αμέσως σε αρκετές χώρες ενώ σε αρκετές σελίδες δόθηκε η δυνατότητα στους επισκέπτες τους να ανάψουν ένα κερί στη μνήμη των θυμάτων.

Το εύρος των συναισθημάτων που εκφράστηκε εκείνη την ημέρα εκτάθηκε από τη θλίψη και το φόβο έως το θυμό και το μίσος. Αν θελήσουμε να κατατάξουμε σε κατηγορίες τα συναισθήματα που εκφράστηκαν στους δικτυακούς τόπους διακρίνουμε:

- 1) σοκ και δυσπιστία
- 2) θλίψη και συλλυπητήρια
- 3) θρησκευτικό συναίσθημα
- 4) θυμό, φόβο και μίσος
- 5) νηφαλιότητα, κριτική προσέγγιση των αιτίων
- 6) αιτήματα εκδίκησης με χρήση στρατιωτικών μέσων
- 7) ειρηνιστική προσέγγιση

Κυριάρχησαν οι σελίδες που εκφράζουν θλίψη 75% σε σύνολο 84 ιστοσελίδων και ακολουθούν αυτές που στρέφονται προς το θεό για βοήθεια (60%). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι σελίδες που ζητούσαν επίμονα τις πρώτες ημέρες εκδίκηση μειώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. Την έκφραση της θλίψης συναντάμε ακόμα και σε κυβερνητικούς δικτυακούς τόπους που συνήθως δεν υπάρχουν περιθώρια για τέτοιες εκδηλώσεις.

Πολλές σελίδες συγκέντρωσαν φωτογραφικό υλικό σχετικό με τις επιθέσεις. Ακόμα και σήμερα το πλήθος και η ποικιλία του υλικού είναι αξιοπρόσεκτα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός της καλλιτεχνικής έκφρασης που αναδύεται με αφορμή τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου καθώς

πολλοί δημοσιεύουν τα έργα τους στις προσωπικές τους σελίδες είτε σε ειδικές εκθέσεις

Διδακτική πρόταση

Ζούμε σε μια περίοδο έντονων αλλαγών, όπου οι ραγδαίες εξελίξεις διαμορφώνουν νέες πραγματικότητες και διαταράσσουν γνωστές ισορροπίες. Το καινούργιο φέρνει αναστάτωση, καθώς απαιτεί πάντα μια τεράστια δαπάνη, σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο, για την αποδοχή του και κυρίως για την απώλεια των όσων έχουν κατακτηθεί.

Στη σημερινή συγκυρία, όπου η δύναμη των μέσων επικοινωνίας διευρύνεται συνεχώς και η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία το ερώτημα είναι πόσο η αλλαγή και η διεύρυνση των μέσων μεταβάλλουν το μήνυμα. Ως εκπαιδευτικοί οφείλουμε να ανταποκριθούμε προσεγγίζοντας τα νέα μέσα και εξετάζοντας τις διαφοροποιήσεις των μεθόδων ανάγνωσής τους.

Η διδακτική πρόταση που σας παρουσιάζεται κινείται προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αυτών ακριβώς των δεξιοτήτων που απαιτούνται από έναν πολίτη της κοινωνίας της πληροφορίας. Αποσκοπεί στο να εκπαιδεύσει το δέκτη της πληροφορίας ως ενεργητικό αναγνώστη των νοημάτων που παράγονται από τη συνάντηση εικόνας – κειμένου στα νέα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα επικοινωνίας. Εκκινεί από την απλή διαπίστωση ότι τα ηλεκτρονικά κείμενα, επειδή είναι πολυτροπικά και πολυεπίπεδα, απαιτούν αυξημένες δεξιότητες από τον αναγνώστη προκειμένου να τα προσεγγίσει αποτελεσματικά.

Η διδακτική μας πρόταση παρακολουθεί την ανάπτυξη των ιστοσελίδων εκείνης της ημέρας και ζητά από τους μαθητές να αναγνωρίσουν τα στοιχεία που προδίδουν την άποψη του δημοσιογράφου (μία δραστηριότητα που ζητείται από τους μαθητές της Β' Λυκείου στο κεφάλαιο «διαπλοκή του γεγονότος με το σχόλιο στην είδηση»⁵ – «η οπτική γωνία του δημοσιογράφου στην είδηση»⁶), να αναλύσουν την επίδραση των ειδήσεων στη συναισθηματική κατάσταση του κοινού και στη διαμόρφωση των στάσεων του και, το κυριότερο, τους ζητείται να χειριστούν τη γλώσσα αλλά και τους διάφορους σημειωτικούς τρόπους που παρέχει το νέο μέσο, ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους για ένα μεγάλο γεγονός.

Η πολυτροπικότητα των κειμένων είναι ένας τομέας που ερευνάται στην εποχή μας από ειδικούς επιστήμονες στους τομείς της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας⁷. Σε ένα πολυτροπικό κείμενο η επικοινωνία συντελείται με

⁵ Τσολάκης Χ. κ.α. Έκφραση- Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο, τεύχος Β' 2002, ΟΕΔΒ, Αθήνα, σ.σ.21-2

⁶ Τσολάκης Χ. κ.α. Έκφραση- Έκθεση για το Ενιαίο Λύκειο, τεύχος Β' 2002, ΟΕΔΒ, Αθήνα, σ.σ.48-51

⁷ Kress, G., Leeuwen Van L. *Reading Images : The Grammar of Visual Design* 1995, Routledge, London

Shapiro M., *Words, Script, and Pictures : Semiotics of Visual Language*. 1996, Braziller.

Snyder I. (editor) Joyce M. (editor) *Page to Screen : Taking Literacy into the Electronic Era.*, 1998, Routledge, London.

Berger A., *Seeing Is Believing : An Introduction to Visual Communication*, 1998, Mayfield, Publ.

Ann M., *Visual Intelligence : Perception, Image, and Manipulation in Visual Communication*, 1997, State University of NY Press.NY

πολλούς σημειωτικούς τρόπους (modes), ο καθένας από τους οποίους επιτελεί έναν ειδικό και σημαντικό ρόλο⁸.

Στις μέρες μας, η κυριαρχία του γραπτού λόγου αμφισβητείται όλο και περισσότερο. Η ευρεία χρήση της εικόνας στα ηλεκτρονικά μέσα έχει συμβάλει σε αυτήν την αμφισβήτηση. Τα σημεία δεν είναι αθώα. Η ανάγνωση ενός πολυτροπικού κειμένου περιλαμβάνει όχι μόνο τα γλωσσικά στοιχεία του αλλά και τα μη γλωσσικά (το είδος των φωτογραφιών που το συνοδεύουν, τη θέση και την έκταση που αυτές καταλαμβάνουν, το είδος της γραμματοσειράς που επιλέγεται, τα χρώματα που χρησιμοποιούνται). Για το λόγο αυτό, η ανάγκη να επιλέξουμε ή να διαμορφώσουμε κριτήρια αποκωδικοποίησης των διαφορετικών σημειωτικών τρόπων που χρησιμοποιούνται είναι επιτακτικότερη, αν θέλουμε να προετοιμάσουμε πολίτες που θα είναι συνειδητοί στις επιλογές τους⁹.

Στην εποχή μας, η μορφή του κειμένου άλλαξε. Ο γραπτός λόγος άρχισε να ενσωματώνει οπτικο-ακουστικά ερεθίσματα. Αυτό οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στις ραγδαίες εξελίξεις που σημειώνονται στο χώρο της τεχνολογίας. Τα κριτήρια που εφαρμόζαμε μέχρι σήμερα κατά την ανάγνωση των κειμένων δεν επαρκούν. Πώς μπορούμε να «διαβάσουμε» ένα ψηφιακό κείμενο, όταν τα όρια του δεν είναι πλέον διακριτά αλλά ρευστά; Άραγε αρκεί η σημειωτική; Θα μπορέσει να μας καθοδηγήσει στην προσέγγιση των νέων πολυτροπικών κειμένων;

Αν τώρα προσθέσουμε στον εκρηκτικό αυτό συνδυασμό και μία νέα δομή κειμένου; Εννοούμε φυσικά το υπερκείμενο. Η διακειμενικότητα στο δίκτυο είναι συγκεκριμένη και πραγματική. Αυτό σημαίνει ότι τα ντοκουμέντα-αποσπάσματα συναντιούνται πραγματικά. Μια σύνδεση (link) οδηγεί πραγματικά σε περισσότερους τόπους παραπομπής στο ίδιο ή σε άλλα κείμενα.

Μία σελίδα είναι στατική, τυπωμένη μαύρο πάνω σε άσπρο — το ανοιχτό σε κάθε επαναδιοργάνωση υπερκείμενο είναι μια δυναμική μήτρα, από την οποία ο αναγνώστης συνθέτει το δικό του κείμενο.

Οπτική επικοινωνία

Ορισμένοι ερευνητές¹⁰ υποστηρίζουν ότι, καθώς η εικόνα τείνει να κυριαρχήσει, βαδίζουμε στη δημιουργία μιας «οικουμενικής γλώσσας». Η πολυσυζητημένη παγκοσμιοποίηση προϋποθέτει μια τέτοια γλώσσα. Τείνει στην ουδετεροποίηση της επικοινωνίας. Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο τρόπος με τον οποίο «διαβάζουμε» μια εικόνα σχετίζεται άμεσα με τις πολιτισμικές μας προσλαμβάνουσες. Η επικοινωνία δια μέσου των εικόνων δεν μπορεί παρά να βασίζεται σε μια γενικευμένη θεώρηση της Αισθητικής, εφόσον προσληφθεί όμως σαν επικοινωνιακό μέσο μέσα από τους συνειρμούς και τις αναλύσεις της σημειολογίας της εικόνας. Η πλήρης

⁸Χοντολίδου Ε., Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας, *Γλωσσικός υπολογιστής τχ.* 1 www.komvos.edu.gr/periodiko/thematikes/3/index.htm

⁹Γιακουμάτου Τ. Μία δειγματική διδασκαλία σχετικά με την πολυτροπικότητα των κειμένων, *Συνέδριο ΣΕΠΔΕΘ "Πληροφορική και εκπαίδευση"*, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2000.

Καράκιζα, Τ. Το εικονοποιημένο υπολογιστικό και δικτυακό περιβάλλον και ο οπτικός αλφαριθμητικός των μαθητών -Μία άρρηκτη σχέση, *2^ο Συνέδριο Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση*, Πάτρα 13-15/10/2000

¹⁰ Dyer G. *Advertising as communication*, 1990 Routledge, London

κατανόηση π.χ. μιας φωτογραφίας εμπεριέχει στοιχεία «ανάγνωσης» της γλώσσας της. Οργανώνουμε δηλαδή την ανάγνωσή μας κάτω από ορισμένους κανόνες, οι οποίοι μας ωθούν να έχουμε γρήγορα και αποτελεσματικά συγκινησιακές επιθυμίες και φορτίσεις.

Αν θέλουμε να γίνουμε υποψιασμένοι θεατές των εικόνων οφείλουμε να δουλέψουμε πάνω στα φίλτρα πρόσληψής τους. Όλα θα πρέπει να μας απασχολούν, από το περιβάλλον που έχει τραβηχτεί η φωτογραφία και τη σύνθεσή της μέχρι την θέση της μέσα στο κείμενο, την τεχνική και τα σημεία που υποδηλώνουν τη σχέση της εικόνας με την πραγματικότητα και το χωροχρόνο της.

Η σημειολογία της εικόνας γεννήθηκε από την ανάγκη που έχει ο δημιουργός -αλλά και ο θεατής- να καταλάβει, να εισχωρήσει στην αντικειμενική και υποκειμενική αλήθεια της ανάγνωσης των οπτικών σημείων και να τοποθετηθεί απέναντι στον κόσμο προσανατολίζοντας ο ίδιος τη σχέση του μαζί του.

Η σημειολογία της δημοσιογραφικής φωτογραφίας ενδιαφέρεται να δημιουργήσει στο θεατή δημιουργική συνείδηση (αξία), κάνοντάς τον ταυτόχρονα ικανό να μπορεί να πεισθεί πάνω σε συγκεκριμένα γεγονότα ή σε συγκεκριμένες πράξεις. Όμως η ψηφιακή τεχνολογία ευνοεί τις παραποιήσεις φωτογραφιών και ο μέσος θεατής εύκολα μπορεί να εξαπατηθεί. Δυστυχώς δεν υπάρχει ένας εύκολος τρόπος για να επαληθεύσουμε τη γνησιότητα μιας φωτογραφίας.

Ο Saussure υποστηρίζει ότι το σημείο είναι η "η ολότητα που προκύπτει από τη σύνδεση ενός σημαίνοντος (στην περίπτωση μας η φωτογραφική εικόνα) και ενός σημαινόμενου (έννοια)". Στον σχηματισμό του σημαίνοντος δεν υπάρχει κανόνας. Ο σχηματισμός είναι αυθαίρετος. Η επακόλουθη όμως σύζευξη των εννοιών σημαίνοντος - σημαινόμενου είναι απόρροια συνειρμών. Σε μια ανάγνωση φωτογραφικής εικόνας λοιπόν βρίσκουμε αυτές τις μορφές (σημαίνοντα) που θα μας παραπέμψουν στις αντίστοιχες έννοιες (σημαινόμενα).

Μια φωτογραφία μπορεί να μεταδώσει γνώση και συγκινησιακή φόρτιση. Η ψυχολογική επίδραση της ανάλυσης μιας φωτογραφίας στον άνθρωπο ή σε μια μερίδα ανθρώπων μπορεί να είναι καθοριστική για τη λήψη αποφάσεων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις ο άνθρωπος μέσω των φωτογραφιών αντικρίζει την πραγματικότητα. Η φωτογραφική εικόνα μπορεί να καταγράψει με το δικό της μοναδικό τρόπο κοινωνικά προβλήματα, πολέμους, όνειρα και προσδοκίες για ένα καλύτερο αύριο, το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούμε, να γίνει πληροφόρηση στα μέσα μαζικής επικοινωνίας αλλά ταυτόχρονα να υποστηρίζει θέσεις και αντιθέσεις. Η εμπειρία που αποκτά κανείς «διαβάζοντας» φωτογραφίες με κριτήριο την κοινωνική ή με την ιστορική ή ακόμη με την ψυχολογική τους διάσταση, είναι σημαντική.

Ο ανθρώπινος πολιτισμός εξελίχθηκε και έφτασε στο σημείο που είναι σήμερα, χρησιμοποιώντας διαφορετικές πληροφορίες προερχόμενες από οπτικά, ηχητικά και άλλου είδους σημεία.

Γλώσσα δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα ιεραρχημένο σύστημα επικοινωνίας που χρησιμοποιείται για να μεταδώσει μια πληροφορία. Επειδή αποτελείται από σημεία είναι ένα σημειωτικό σύστημα επικοινωνίας. Τα σημεία

στην ανάγνωση μιας γλώσσας δεν είναι μεμονωμένα ούτε στερούνται δομής αλλά αποτελούν οργανωμένα συστήματα επικοινωνίας. Μια γλώσσα χρειάζεται εκμάθηση και η κατάρτησή της είναι αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς. Όπως η μητρική μας γλώσσα έχει ένα δεδομένο τρόπο σύνταξης, έχει κανόνες γραμματικής και χρειάζεται μελέτη για να κατανοήσουμε το λειτουργικό της και να εκφράσουμε μέσα απ' αυτήν, έτσι και μια οπτική γλώσσα, στη συγκεκριμένη περίπτωση η γλώσσα των ηλεκτρονικών σελίδων, έχει τα δικά της στοιχεία, που πρέπει να κατανοήσουμε πλήρως, για να μπορέσουμε να εκφραστούμε μέσα απ' αυτήν.

Οργάνωση της διδασκαλίας

Οι μαθητές αρχικά επισκέπτονται σειρά διευθύνσεων και καταγράφουν τον τρόπο απόδοσης των γεγονότων. Συζητούν μεταξύ τους για τις μεθόδους παρουσίασης των ειδήσεων, την προσαρμογή του περιεχομένου στην πολιτική του δημοσιογραφικού οργανισμού και στις ανάγκες των αναγνωστικών ομάδων. Στη συνέχεια συζητούν στην ομάδα τους και σχεδιάζουν μία ιστοσελίδα, στην οποία θα εκφράσουν τις απόψεις τους. Εκμεταλλευτήκαμε το χωρισμό σε ομάδες έτσι, ώστε άλλοι μαθητές να ασχοληθούν με τη συγγραφή κυρίων άρθρων, άλλοι σχολίων και επισκοπήσεων. Οι τίτλοι, οι επιφυλλίδες, τα γραφικά, τα χρώματα καθώς και η τεχνική σελιδοποίησης έγιναν αντικείμενα μελέτης και σχολιασμού.

Το ίδιο το διαδίκτυο υποστήριξε τους μαθητές σε αυτή τη φάση της εργασίας τους, καθώς η συλλογή του υλικού έγινε σε ηλεκτρονική μορφή με την αποδελτίωση που έκαναν οι μαθητές στα ηλεκτρονικά αρχεία δημοσιογραφικών οργανισμών.

Τα σημεία στα οποία επικεντρώθηκε η προσοχή μας ήταν τα είδη εποπτικού υλικού που χρησιμοποιούνται (φωτογραφίες –βίντεο – μαρτυρίες), η περιεκτικότητά τους σε πληροφορίες, η ελκυστικότητα της εμφάνισης, η εξυπηρέτηση "ανώτερων" γνωστικών διαδικασιών (δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής στον αναγνώστη; μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του π.χ. σε έναν πίνακα ανακοινώσεων;), η ευκολία χρήσης.

Το εικονικό μήνυμα απευθύνεται σε έναν δέκτη εντελώς ανυποψίαστο κι επομένως ευάλωτο. Συχνά έχουμε συναντήσει δημοσιεύματα που κατηγορούν τους μαθητές για "έλλειψη κριτικού πνεύματος", η ερώτηση όμως γυρίζει σε εμάς «τι έχουμε κάνει για την οπτική εκπαίδευση των μαθητών μας;» Η εκπαίδευση δεν είναι δυνατόν να κατευθύνει τα οπτικά μηνύματα, αλλά μπορεί να δουλέψει πάνω στα φίλτρα της πρόσληψής τους. Δεν επιθυμούμε να ασχοληθούμε σε βάθος με τη σημειολογία των νέων μέσων όσο να καταστήσουμε τους μαθητές μας λίγο πιο υποψιασμένους.

Σε ότι αφορά τον τρόπο οργάνωσης της διδακτικής/ μαθησιακής διαδικασίας καταβάλαμε προσπάθεια ώστε:

- 1) Οι διδακτικοί μας στόχοι να είναι καθορισμένοι με σαφήνεια και να στοχεύουν σε συγκεκριμένες επιδιώξεις και αποτελέσματα. Η εργασία με ομάδες επιτρέπει την ευελιξία εφαρμογής διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες μάθησης και τις γνωστικές απαιτήσεις των μαθητών.
- 2) Οι σπουδαστές να εμπλέκονται ενεργά στις δραστηριότητες της μάθησης

3) Το περιβάλλον της διδασκαλίας να επιτρέπει τη χρησιμοποίηση ποικιλίας τεχνολογικών μέσων. Πέρα από τον κιβωτιοπίνακα, ο επεξεργαστής κειμένου είναι ένα ακόμα εργαλείο που επιτρέπει να πειραματιστούμε με τα κείμενα και να επιφέρουμε άπειρες διορθώσεις χωρίς κόστος σε χρόνο.

4) Το διδακτικό πλαίσιο να περιλαμβάνει εκτός από τη μετάδοση γνώσεων (knowledge-Based) και δραστηριότητες λύσης προβλημάτων (Problem-Solving) Οι σπουδαστές αναπτύσσουν ικανότητες ανάλυσης, γενίκευσης και σύνθεσης της γνώσης και εφαρμογή της σε διαφορετικούς τομείς. Τους ενθαρρύνουμε να σκέπτονται κριτικά.

5) Στο πλαίσιο της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας να ενισχύεται η αλληλεπίδραση μεταξύ διδάσκοντα-σπουδαστών και των σπουδαστών μεταξύ τους. Δίνουμε για αυτό το λόγο πολλές δραστηριότητες που προϋποθέτουν τη δυναμική εμπλοκή των μαθητών στη διδακτική διαδικασία. Μας ενδιαφέρει να αναλαμβάνουν και να ολοκληρώνουν εργασίες μέσα σε δεδομένα χρονικά περιθώρια.

Η συγκεκριμένη διδασκαλία πραγματοποιήθηκε σε 12 περίπου τμήματα Β' Λυκείου στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος του ΥΠΕΠΘ «Ενδοσχολική επιμόρφωση στις ΤΠΕ». Απέσπασε τα επαινετικά σχόλια των καθηγητών που συνεργάστηκαν στην πραγματοποίηση της διδασκαλίας αλλά και άλλων φιλολόγων που παραβρέθηκαν ως παρατηρητές. Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν η πίεση του χρόνου καθώς οι ομάδες χρειάζονταν περισσότερο χρόνο για τη σύνθεση των απόψεων τους. Δεν έλειψαν και τα τεχνικά προβλήματα, κυρίως θέματα καθυστερήσεων στην αναζήτηση ιστοσελίδων.

Ως δραστηριότητα προετοιμασίας ζητήθηκε από τους μαθητές μία σύγκριση των πρωτοσέλιδων των εφημερίδων με τις ιστοσελίδες. Ειδικότερα ζητήθηκε να σχολιαστεί α) η ποιότητα του σχολιασμού β) ο πλούτος των πηγών γ) ο πλουραλισμός της επικοινωνίας δ) ο σχεδιασμός τους. Εδώ επιμείναμε στις λύσεις που προκρίνουν οι σχεδιαστές για να αποδώσουν την έμφαση. Π.χ. υπάρχουν εφέ στις ιστοσελίδες; Τεράστιοι τίτλοι; (Οι σχεδιαστές ιστοσελίδων γνωρίζουν ότι η προσθήκη αυτών των χαρακτηριστικών έχει επιπτώσεις στην ταχύτητα εμφάνισης στην οθόνη μας. Είναι αναγκασμένοι εκ των πραγμάτων να τα αποφύγουν). Αυτό έχει άμεσο αποτέλεσμα ο χρήστης του διαδικτύου να μην φοβάται ούτε να πανικοβάλλεται. Ο πλοηγούμενος σχηματίζει μόνος του την εικόνα της δικής του πληροφόρησης σαν ψηφιδωτό από σελίδες και τόπους, απόψεις και εκδοχές.

Οι καθηγητές που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη διδασκαλία παρακολουθούσαν τις επιμέρους ομάδες και τις τροφοδοτούσαν με ερωτήματα που παρατίθενται στο φύλλο εργασίας.

Συμπεράσματα

Το υλικό που έχει συγκεντρωθεί έως τώρα βέβαια δεν μας επιτρέπει να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της προσέγγισης μας. Όμως, μια πρώτη ανάλυση των μέχρι τώρα δεδομένων δείχνει ότι οι μαθητές εμφανίζονται στην πλειοψηφία τους ικανοποιημένοι από τη διεξαγωγή της διδασκαλίας στο εργαστήριο των υπολογιστών. Οι μαθητές

διατύπωσαν θετική άποψη για τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής των διδακτικών δραστηριοτήτων, το επίπεδο επικοινωνίας/ αλληλεπίδρασης με τον διδάσκοντα και τα χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούμενου εποπτικού υλικού, την παρουσία του καθηγητή, το ρόλο του ως συντονιστή των δραστηριοτήτων. Τεχνικές που τους βοήθησαν κατά την παρακολούθηση ήταν η χρήση ευέλικτων διδακτικών σχημάτων και τεχνικών όπως οι συχνές ερωτήσεις του διδάσκοντα για παροχή ανατροφοδότησης και ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας, η συνεχής παρώθηση των μαθητών για συμμετοχή και για υποβολή ερωτήσεων ή τοποθετήσεων, η αμεσότητα στο διάλογο καθώς και η χρήση ποικιλίας οπτικο-ακουστικών ερεθισμάτων και εποπτικού υλικού.

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η διαμεσολάβηση των ψηφιακών μέσων κατά τη διδακτική διαδικασία δημιουργεί ιδιαιτερότητες και απαιτεί τη χρησιμοποίηση ευέλικτων διδακτικών σχημάτων και τεχνικών όπως είναι οι συχνές ερωτήσεις του διδάσκοντα για παροχή ανατροφοδότησης και ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας, η συνεχής παρώθηση των μαθητών για συμμετοχή, η υποβολή ερωτήσεων ή τοποθετήσεων, η αμεσότητα στο διάλογο και σύντομες τοποθετήσεις από τους ομιλούντες και η χρήση ποικιλίας οπτικο-ακουστικών ερεθισμάτων και ποικιλίας εποπτικού υλικού. Οι τεχνικές αυτές συμβάλλουν στην αύξηση της προσοχής των διδασκομένων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και ενισχύουν την ενεργό εμπλοκή τους στην μαθησιακή διαδικασία ώστε να διατηρείται ζωντανό τον ενδιαφέρον των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

Οργάνωση της τάξης - Βήματα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τριών.

Στάδιο Α: (Δίνεται το φύλλο εργασίας 1 - *διάρκεια: 2 ώρες*) Ασχολούνται με την εμφάνιση & το περιεχόμενο των ιστοσελίδων. Προχωρούν σε μία καταγραφή των επιμέρους σημείων που ορίζονται στο φύλλο εργασίας. Επαναλαμβάνουν το ίδιο για τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Είναι στην κρίση του διδάσκοντα να κατανείμει τις εφημερίδες και τις ιστοσελίδες στους μαθητές. Προτείνεται να ασχοληθούν με 2-3. Στο φύλλο εργασίας τα παραδείγματα είναι ενδεικτικά.

Συζητούν στην ομάδα τους τα ειδικά θέματα για συζήτηση και ετοιμάζουν μία προφορική παρουσίαση στην ολομέλεια της τάξης των ιστοσελίδων ή των πρωτοσέλιδων που ανήκουν.

Στάδιο Β: (Δίνεται το φύλλο εργασίας 2 - *διάρκεια: 2 ώρες*) Ασχολούνται με τις λειτουργίες και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα διαφορετικά μέσα.

Συζητούν στην ομάδα τους τα ειδικά θέματα για συζήτηση και ετοιμάζουν μία προφορική παρουσίαση στην ολομέλεια των συμπερασμάτων της έρευνας τους. Στη συνέχεια δημιουργούν με τη βοήθεια είτε του επεξεργαστή είτε του λογισμικού παρουσιάσεων ένα πρωτοσέλιδο το οποίο θα προσεγγίζει το ζήτημα σύμφωνα με τη δεοντολογία.

Μετά την παρουσίαση, οι μαθητές θα πρέπει να παραδώσουν μία εργασία για τη σύγκριση της έντυπης με την ηλεκτρονική δημοσιογραφία.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

Φύλλο εργασίας 1 – Η εμφάνιση & το περιεχόμενο του πρωτοσέλιδου/ιστοσελίδας

Για τις ιστοσελίδες προτείνεται ο δεσμός:

http://www.interactivepublishing.net/september/browse.php?country_code=us

Αρχείο των ελληνικών πρωτοσέλιδων στη διεύθυνση www.netschoolbook.gr ακολουθώντας τη διαδρομή: Από τη θεωρία στην πράξη > Ξημερώνει η 11 Σεπτεμβρίου > Τα πρωτοσέλιδα

- Παρατηρήστε τον τίτλο (σχολιάστε το μέγεθος, το χρώμα, την ύπαρξη επιθέτων, αν υπάρχει κυρίαρχη λέξη είναι ευμνημόνευτος; Δελεάζει τον υποψήφιο αναγνώστη;)

Κάθε τίτλος εξετάζεται ως προς:

- α) το είδος στο οποίο ανήκει (ονοματικός, ρηματικός),
- β) το συντακτικό σχήμα που παρουσιάζει (σειρά των όρων της πρότασης),
- γ) τα λεκτικά στοιχεία που ελλείπουν,
- δ) τα ρητορικά σχήματα που παρουσιάζει και
- στ) τα λεκτικά στοιχεία που είναι δυνατό να παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη γλωσσική ανάλυση (νεολογισμοί, λέξεις και εκφράσεις του καθημερινού λόγου κτλ.).

Μπορείτε να συμβουλευτείτε το αρχείο: titloi.xls

- Αν υποθέσουμε ότι είστε ο ιστορικός του μέλλοντος, σας δίνονται πληροφορίες για το γεγονός;
- Παρατηρήστε τις εικόνες; (είναι μία ή πολλές; Κρίνετε επιτυχημένη την επιλογή; γιατί; Πιστεύετε ότι οι δημοσιογράφοι στοχεύουν στην πρόκληση συναισθημάτων; Με ποιον τρόπο το επιτυγχάνουν αυτό;)
- Ποια είναι η αναλογία κειμένου –εικόνας;
- Υπάρχουν διαφημίσεις;
- Υπάρχει κύριο άρθρο;
- Εντοπίστε στοιχεία :
  - α) που αποκαλύπτουν την άποψη των δημοσιογράφων
  - β) που είναι δυνατόν να επιδράσουν στη συναισθηματική κατάσταση του αναγνώστη
  - γ) που διαμορφώνουν στάσεις
- Υπάρχουν στοιχεία που αποσιωπούνται;

Στις σελίδες / εφημερίδες που παρατηρήσατε διαπιστώσατε έκφραση συναισθημάτων (άμεση –έμμεση)

Συναίσθημα	Εφημερίδα / Δικτυακός τόπος	Μέσο έκφρασης (λόγος-εικόνα)
Αρχικές αντιδράσεις (Σοκ, δυσπιστία, μούδιασμα)		
Θλίψη (αίσθημα απώλειας, συλλυπητήρια)		
Θρησκευτικό συναίσθημα		
Άλλο, σημειώστε τι		

Οι φωτογραφίες που περιλαμβάνουν σε ποια κατηγορία κατατάσσονται

Οι φωτογραφίες είναι	Αριθμός φωτογραφιών	Εφημερίδα / Δικτυακός τόπος
Ενημερωτικές		
Αναμνηστικές		
Διηγούνται μία ιστορία		
Έντονα συναισθηματικές		
Άλλο, σημειώστε τι		

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Αν τροποποιήσετε τα γραφικά, το κεντρικό θέμα ή μόνο τους τίτλους, πόσο διαφοροποιείται το μήνυμα;

Χρησιμοποιούν οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες την εικόνα και το χρώμα για να «περάσουν» μηνύματα;

Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση «το μέσο είναι το μήνυμα;»

Φύλλο εργασίας 2 – Οι λειτουργίες της ιστοσελίδας/ πρωτοσέλιδου

Υπάρχει δυνατότητα αυτενέργειας του αναγνώστη; Του προσφέρεται η δυνατότητα συμμετοχής; σχολιασμού; με ποιον τρόπο;
Εκείνη την ημέρα πολλοί χρειάστηκαν συναισθηματική στήριξη. Ποιο μέσο πιστεύετε ότι υποστηρίζει καλύτερα αυτή τη λειτουργία; Γιατί;
Πόσο εύκολα μπορεί να διαβάσει μία γνώμη που έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη;
Με ποιον τρόπο μπορεί ο αναγνώστης να ερευνήσει την αξιοπιστία μιας πηγής;

ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κατασκευάστε το δικό σας πρωτοσέλιδο. (Προτείνεται η αξιοποίηση του επεξεργαστή κειμένου ή του λογισμικού παρουσιάσεων)
Κατά την παρουσίαση στην ολομέλεια, θα θέλαμε να αναφερθείτε στα προβλήματα που συναντήσατε. Ποια εικόνα επιλέγετε ως κεντρική;
Ποιος είναι ο κεντρικός σας τίτλος; Πού δίνεται έμφαση στην σελίδα που σχεδιάσατε;

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (στο σπίτι)

Ποια είναι η ειδοποιός διαφορά μεταξύ της ενημέρωσης που προσφέρει το διαδίκτυο από τη μία και οι εφημερίδες από την άλλη, όσον αφορά τον τρόπο πρόσληψης των συμβάντων και των συνεπειών τους;
